

GEMENSAMMA TAG FÖR ÖKAD HÅLLBARHET

Samtalsprojekt kring engagemang för hållbarhet

Rapport 2014:1

BIOSFÄROMRÅDE VÄNERSKÄRGÅRDEN MED KINNEKULLE
Ove Ringsby, Biosfärkontoret 2014

Aktiviteten genomfördes i projekt Europeiska Landskapskonventionen

Projektledare: Ove Ringsby, Biosfärkontoret

Författare: Ove Ringsby, Biosfärkontoret

Layout: Johanna Olsson, Biosfärkontoret

Foto: Biosfärkontoret

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

BAKGRUND.....	4
RESULTAT.....	4
Fråga 1.....	5
Fråga 2.....	6
Fråga 3.....	7
ÖVRIGT.....	10
SAMMANFATTNING OCH SLUTSATSER....	11

BAKGRUND

Inom ramen för Biosfärområdets projekt tillämpning av Europeiska landskapskonventionen initierades ett delprojekt som innebar att engagera ett 50 tal "hållbarhetsivrare" som vardera skulle föra dokumenterade vardagssamtal kring insatser för bättre hållbarhet med 4 personer i sin närhet. Dokumentationen har summerats och analyserats av Biosfärkontoret. Resultatet presenteras för styrelsen som ett underlag i arbetet med att forma handling och aktivitetsplaner kopplade till genomförandet av Biosfärvision 2030. Projektet har dessutom syftet att testa samtalsformen som metod för medborgardialog.

Projektet drogs igång med start i slutet av november 2013. De medverkande hade knappt 4 veckor på sig att genomföra uppdraget. Totalt har 99 medverkande samtalspersoner registrerats. Jämfört med den planerade volymen om 200 innebär det att vi fick in knappt 50 % av det avsedda underlaget.

Av de svarande är 60 % kvinnor. Åldersfördelningen bland de tillfrågade fördelas enligt nedan:

0 -20 år. 9 %

21-40 år 27%

41-60 år 46%

61 > 18%

RESULTAT

De svar som registrerades har kategoriserats i följande teman:

- Källsortering återvinning
- Konsumtion och mathållning
- Transporter
- Energiförbrukning
- Socialt engagemang

Dessa teman återkommer i lite olika former och vinklingar under alla tre frågorna. För den sista finns dessutom ett antal specifika förslag som redovisas de under rubriken övriga förslag.

Fråga 1:

Vad gör du idag som bidrar till ökad hållbarhet?

Källsortering/återvinning

En övervägande majoritet (ca 80 %) av de svarande uppger att de sorterar sitt avfall och lämnar till återvinning. Ganska många (ca 20 % av de svarande) uppger också att de själva komposterar sitt hushållsavfall och/eller arbetar aktivt med att begränsa sitt matsvinn.

Konsumtion och mathållning

Maten man äter och köper tycks vara något många spontant tänker på i samband med hållbarhet. Mer än hälften (ca 60 %) av alla tillfrågade har på något sätt kopplat sitt bidrag för bättre hållbarhet till vad man äter. En vanlig kommentar är att man köper närodlat/eko-märkt mat i möjligaste mån. Några uttrycker att man undviker färdigmat till förmån för att "laga mat från grunden". Ett 10-tal uppger att man odlar egen mat i större eller lägre grad. Ungefär lika många uppger

att man arbetar aktivt med att begränsa det egna matsvinnet. Några uppger att man begränsar sin konsumtion av kött eller äter vegetariskt eller vegankost.

Att begränsa sin konsumtion eller "konsumera medvetet" är ett annat återkommande tema i svaren. Många uttrycker att man strävar efter att inte "överflödskonsumera" och att köpa produkter som håller hög kvalitet och har lång livslängd istället för att köpa billigt och byta ofta. Ett annat vanligt uttryck för denna strävan är att återanvända användbara prylar genom att underlätta och stödja second hand handel.

Transporter

Ett vanligt uttryck för egen insats för bättre hållbarhet handlar om det egna transporterandet. Totalt är det ca 50 % av de svarande som i på något sätt tar upp transportfrågor som ett sätt att bidra. Att prioritera/välja kollektivtrafik i möjligaste mån uppger ett 15 tal svarande som sitt bidrag. Någon nämner även att man i möjligaste mån strävar efter att promenera eller cykla som ett led i att minska bilåkandet. Andra uppger att man medvetet strävar efter att begränsa sitt eget bilåkande och/eller att man valt att använda miljömässigt bättre bränslen (etanol, biogas eller el).

Energi

Begränsad energiförbrukning är ett vanligt förekommande svar. Ca 25 % uppger att man i någon form gör aktiva åtgärder för att begränsa sin energikonsumtion. Det kan handla om val av miljömässigt bättre uppvärmningsenergi, t.ex. att elda pellets eller ved, byte till fjärrvärme, bergvärme eller förbättrad isolering, val av miljömärkt el, eller andra rena energi sparande insatser.

Socialt engagemang

Ganska många av de tillfrågade (ca 20 %) refererar till olika former av socialt engagemang som ett sätt att bidra till bättre hållbarhet. Att engagera sig i föreningar och sociala nätverk och att vara ett föredöme när det gäller att leva hållbart och omsätta orden till vardagsmässiga handlingar är sådant som nämns, från några håll nämns också mera specifika engagemang såsom engagemang för jämställdhet och i HBTQ frågor. Två personer nämner engagemang för räntefri ekonomi.

Fråga 2:

Vad kan du tänka dig att göra ytterligare?

Svaren på denna fråga kan, sammanfattas med att de flesta uttrycker en vilja att göra det de redan gör ännu mer och bättre. I princip återkommer samma teman under denna fråga som under den första.

Källsortering/återvinning

De flesta utför redan detta, men några har svarat att man ska "bli bättre" på att källsortera och i några fall nämns kompostering som en möjlig sådan ökad ambition inom detta område. Totalt är det ca 10 % av de tillfrågade som anger insatser inom detta område som något man kan göra ytterligare/bättre.

Konsumtion och mathållning

Handla mera ekologiskt och rättvisemärkt är ett vanligt svar. För de allra flesta är det hållbarhetsprofilerad konsumtion redan en vana, men många uppger att man kan bli ännu bättre på detta. I några svar finns också en allmän tanke att rent generellt minska sin konsumtion och inte så lätt falla för köpfrestelser. Odlar mer egen mat, eller öka andelen egensydda kläder är exempel på svar som uttrycker liknande avsikter. Någon uppger en vilja att förskjuta sin konsumtion mot mera "tjänster" eller "upplevelser" i stället för varor, vilket bedöms vara bättre ur hållbarhetssynpunkt. Totalt uttrycker ca 40 % ambitioner som kan koppas till detta tema.

Transporter

Resor och transporter är ett område många (ca 35 %) anser sig kunna bidra ytterligare inom. Att byta nuvarande bil mot en energisnål variant gärna el eller biogasdriven nämns som en tänkbar insats av ett 15 tal svarande. Att begränsa sitt bilåkande ytterligare genom smart planering och/eller till förmån för kollektivtransporter eller cykel är ett annat vanligt svar. I några fall nämns också begränsning av, eller att undvika flygresa som tänkbara åtgärder. En yngre nämner tanken att gå över från mopedåkande till cykel.

Energi

Bli bättre på att hushålla med energi, byta uppvärmningssystem, skaffa solceller eller använda mera förnybara energikällor uppger knappt 15 % som ett område där man kan tänka sig åta sig ytterligare åtaganden.

Socialt engagemang

Ca 35 % av de tillfrågade nämner sociala dimensioner som något man vill bli bättre på. T.ex. att öka den egna medvetenheten och bli mera mentalt inställd på att bidra till bättre hållbarhet genom att vara uppmärksam och tänka på vad man äter, handlar, transporterar sig. Från några håll uttrycks också en tanke om större engagemang i lokalsamhällets sociala liv. Som exempel nämns insatser för att bevara service på landsbygd. Flera nämner också avsikten att i sin vardag ta upp och levandegöra frågor kring hållbarhet bland sina bekanta och därmed bidra till bredare engagemang.

Fråga 3:

Hur tycker du att kommuner/föreningar/företag i vårt biosfärområde ska agera för att skapa bättre förutsättningar för framtiden?

Svaren på denna fråga ger bred en provkarta på olika typer av åtgärder eller insatser som man skulle vilja se. Det mesta kan sorteras in under samma kategorier som redovisas under fråga 1 och 2.

Källsortering/återvinning

Många anser att den kommunala renhållningen behöver bli bättre. ”Som Biosfär-område borde vi vara ett föredöme men det är vi inte” Återvinningsstationer och sorteringsplatser är bra men hushållsavfallet sorteras inte, vilket många tycker borde åtgärdas. Någon nämner ändrade avloppssystem (byta ut vattentoaletter) som ett exempel på önskad åtgärd. Totalt ca 35 % nämner åtgärder som hänförs till detta område.

Konsumtion och mathållning

Kommunerna borde vara föredömen gällande sina egna matinköp. Köp mera lokalt odlade och/eller eko-märka produkter är ett råd som många står bakom. I några fall nämns också att kommunerna bör aktivt medverka till att motverka ”konsumtionsslöseriet” Av de som svarat har ca 20 % nämnt insatser inom detta område.

Transporter

Många svar handlar om transportsystemen. Bättre kollektivtrafik med tätare turer, bättre funktion och attraktiv prissättning nämns. Att stimulera och underlätta omställning av biltrafik genom bättre förutsättningar för miljöbilar (t.ex. ladd-stationer för elbil) gynnande av bilpooler, stöd för gasdrift etc. är önskemål som nämnts. Bättre förutsättning för cyklande (bättre cykelvägar/mer prioritet för gång/cykeltrafik i stadsplanering) framförs från några håll. Totalt har ca 40 % nämnt någon form av transportinsatser som önskad åtgärd.

Energi

I några svar återfinns förslag om ökad satsning på förnyelsebar energi eller förbättrad energihushållning. Totalt är det ca 10 % av de tillfrågade som angett energiområdet som insatsområde.

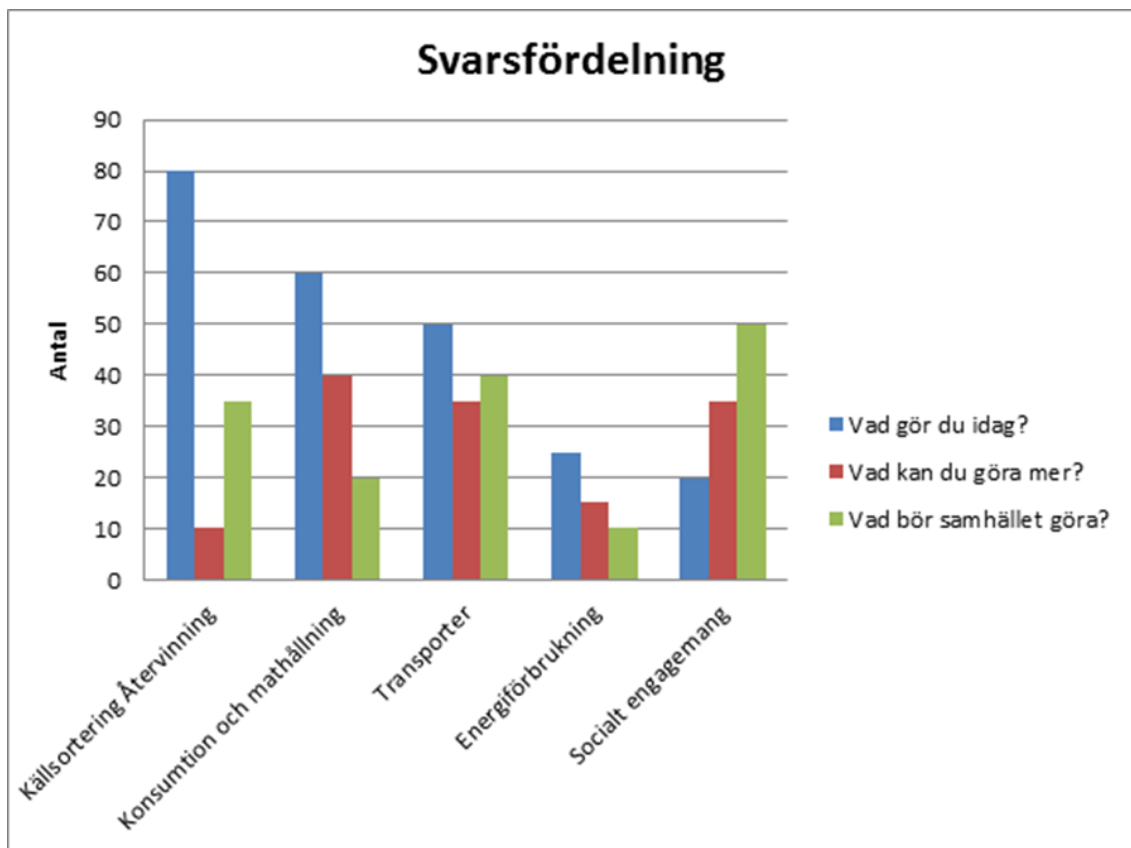
Socialt engagemang

I svaren kan utläsas ett tydligt uttryck för önskan om bättre och mera information, aktiv attitydpåverkan och samordnande insatser för att stötta och stimulera initiativ som kan skapa bättre hållbarhet. Stöd till och samarbete med föreningsliv, studieförbund och folkbildning för att engagera fler och öka kunskapen generellt föreslås. Ett annat råd som återkommer från flera håll är att satsa på att ”engagera barn och unga för framtidens hållbara samhälle”, skapa aktiviteter och mötesplatser för barn och unga. Kommunerna ska vara föredömen och visa vägen mot förbättrad hållbarhet. Våga vara mera okonventionell och mera driva mera aktivt miljöarbete är tankar som uttrycks från flera håll. En del mera radikala förslag har också uttryckts såsom att utmana konsumtionssamhället, uppmuntra till minskat lönearbete, motverka onödig

reklam etc. Åtgärder som klassats inom detta tema har framförts av ca 50 % av de svarande.

Andra områden

Satsning på att utveckla ekoturism nämns som ett område i några svar. Att säkerställa och skydda grönytor, hyggesfritt tätortsnära skogsbruk, stärka kontrollen av giftiga utsläpp, stötta socialt företagande, uppmuntra och stödja teknikutveckling, underlätta samverkan mellan företag och uppmuntra lokala företag att upprätta miljöplaner är exempel på andra förslag som redovisats. Någon sammanfattade sina synpunkter under mottot: ”Prata mindre – Handla mer!”

ÖVRIGT

I redovisningen lämnades också utrymme för egna kommentarer eller funderingar utanför själva frågorna. Nedan följer ett axplock av sådana:

”Biosfär är en bubbla där vi alla ska leva, äta, bo”

”Det borde ageras mycket mer utanför "boxen". Man behöver frigöra sig från principiella lojaliteter (t ex politiska och religiösa), till förmån för ett högre syfte.”

”... tycks detta koncept helt vara inställt på turism, och inte minst lyxturister. Det är inne just nu att betala mycket för enkelhet. Hållbarhet låter enbart som kosmetika.”

”Man skulle ju kunna var mer aktiv när man pratar om sånt här. Att ta mer ställning menar jag. Att blåsa under i samtal om att det är positivt med ett naturtänk och att vi måste försöka få saker och ting att fungera på lång sikt.”

”Mer info om Biosfärområdet - Många vet inte vad det är!!!”

”Se till att alla reningsverk som har Vätern som recipient blir utrustade med filter för hormonstörande ämnen och medicinrester”

”Allt är så pressat idag, stress – finns inget hållbart i det”

”Bra att vara med i dessa samtal – det får en att tänka lite”

”Skandal att man inte kan äta Vänerfisk mer än enstaka gånger per år, på grund av att den innehåller dioxin och HG”

”Det är viktigt att prata och sprida kunskap. Önskar bli en större del i det. Visa på det som går och inget hopp om en hållbar framtid.”

”Cykla mer på Kinnekulle när besökarna kommer hit. Finnas cyklar på ett antal tågstationer efter Kinnekullebanan.”

”Skatteväxla mellan fossildrivna bilar och elbilar”

”Nämnda parter samt också kyrkan borde kliva ner från taburetterna och föra dialog med medborgarna inte TILL dem. Ut och informera! Ofta! Mindre snack och mer verkstad!”

Synpunkter från samtalsledare:

”Gemensamma reflexioner för de jag pratade med var okunskap om Biosfärsområdet”

”Kunskapen om hållbarhets begreppet, dess innebörd och vad man kan göra skulle kunna lyftas betydligt...en konkret idé som växte fram under vårt samtal var att göra detta i form av ett utbildningsprojekt”

”Ett exempel vi spånade kring under samtalet vore en satsning på småbåtar med soldrivna elmotorer inom biosfärområdet. Något som tangerar fisketurism eller annan

besöks/turistnäring”

”Mycket engagerad ung tjej men inte så van att prata om hållbarhet. Fick nog en aha upplevelse under samtalet och tog med sig samtalsunderlaget för att själv föra samtal med andra i sin närhet.”

SAMMANFATTNING OCH SLUTSATSER

Avsikten med detta projekt var dels att testa samtalsformen som ett sätt att nå ut och engagera en bredare grupp än de som vanligtvis gör sig hörda i sådana sammanhang, dels att få underlag för styrelsens vidare hantering av Biosfärvision 2030. Själva processen är delvis ett mål i sig i meningen att samtalen avser att bidra till att fler engageras och får upp ögonen för hållbarhetsfrågor. Av de totalt drygt 50 personer som anmälde sig som samtalsledare var det endast ca 30 som medverkade, varav många utförde 1-3 samtal. Från några håll har det redovisats fler än 4. I ett fall har samtalet genomförts i grupp och en sammanfattning av olika deltagares synpunkter redovisades.

Det relativt stora bortfallet kan möjligen förklaras av att perioden för genomförandet var under december månad som för många är en hektisk tid. En annan förklaring kan vara att det för några upplevs som ett svårt ämne och man därför känt sig obekvämt i situationen, och därför inte kommit sig för att genomföra uppdraget. Upplägget bygger helt på frivillighet, men kräver ändå en del engagemang. Samtalen ska inte bara göras, utan också dokumenteras, varför man kan förvänta sig ganska stort bortfall. Utgångspunkten var att samtalen skulle vara enkla och vardagsmässiga. Av några reaktioner som redovisats framgår att det underlagsmaterial som man fick som underlag upplevs som högtravande och svårt, och att det ibland upplevts svårt att genomföra.

De som medverkat är själva på olika sätt engagerade i hållbarhetsfrågor. De tillfrågade är med stor sannolikhet också i hög grad människor som är engagerade och medvetna i dessa frågor. De resultat som redovisas kan därför inte betraktas spegla den allmänna uppfattningen. Underlaget ska ses främst som en indikator på vad engagerade personer anser som viktiga insatsområden för omställning i hållbar riktning, och ett exempel på metodtillämpning för medborgardialog. Frågorna var till sin karaktär öppna och därför har de svar som angivits utformats på olika sätt.

Svaren har sammanförts under 5 olika teman vilket innebär ett viss mått av tolkning och godtycke. I några fall har ett svar bedömts tillhöra flera teman. De flesta svaren har uppgett flera åtgärder för varje fråga. Under fråga 3 fanns ett antal synpunkter som inte självklart kunde sorteras in under dessa teman varför de nämns under rubriken ”andra områden”. De angivna procentsatserna av svarande som nämnt insatser inom resp. tema är inga exakta mått utan mera höftade uppskattningar.

Metoden är arbetskrävande. Det fordras ganska mycket förberedelser, administrativt arbete och tid för analys om man vill få ett användbart resultat. Frågornas utformning och upplägg av dokumentationen kan naturligtvis formas så att analysen förenklas i

den mån ämnet så medger. I detta fall var underlaget för undersökningen av det av det slaget det bedömdes att det fångades bäst med öppet utformade frågor, vilket kräver mera tolkning och analys. Biosfärområdets arbetsmetodik bygger på en strävan att skapa en brobyggande funktion mellan civilsamhälle och beslutsfattare. En avsikt med projektet var att testa om denna metod är tillämpbar i det syftet. Trots det stora bortfallet är bedömningen att metoden kan vara en användbar form för medborgardialog i vissa sammanhang, inte minst genom dess möjlighet att med relativt enkla medel bidra till ökat engagemang. Biosfärområdet har ett 25 tal "ambassadörer" som utgör en viktig resurs i detta avseende. Många av de som medverkat i projektet ingår i den skaran.

Återvinning och resurshushållning är föga förvånade ett område många spontat för på tal när man diskuterar hållbarhet. Det är förhållandevis lätt och tacksamt för enskilda att ta itu med att själv sortera och återvinna sitt avfall. Bland de svarande märks ett uppenbart missnöje med de system för återvinning och avfallshantering som samhället organiserar. Återvinningsstationer ses som självklara basfunktioner men man vill se ytterligare framsteg inom detta område. Att ta fram system för systematisk källsortering och återvinning av hushållsavfall och återbruk av uttjänta produkter är något många tycker bör prioriteras.

Mat och konsumtion är ett fält som engagerar och där man som konsument själv har stor makt att påverka. Många uttrycker en önskan att själv konsumera mera hållbart och en önskan att offentlig konsumtion bör/kan vara ett föredöme som inspirerar fler att välja med den utgångspunkten. Transportsektorn är ett annat område där många vill se bättre lösningar för kollektivtrafiken och mera offensiva satsningar på att främja miljövänliga fordonsbränslen. Bland förslagen finns också tankar om planering som främjar cykel och kollektivtrafik, och insatser för att begränsa bilåkandet. Energi-hushållning och ökad andel förnyelsebara energikällor är något som drivits med ganska stor framgång. Fortfarande finns en del att göra såväl för enskilda som för samhället i stort.

Informera, propagera, sprida kunskap, visa på föredömen, och bidra till att fler drar sitt strå till stacken är något nämns i flera samtal. Det gäller såväl för enskilda som för kommuner/myndigheter och kanske särskilt oss som är engagerade i Biosfärområdet. En återkommande kommentar är att Biosfär är ett okänt begrepp och flertalet är okunniga om dess innebörd. De flesta tycks vara inne på att medvetenheten om de hållbarhetsutmaningar som ligger framför oss ännu inte tagits på fullt allvar av folkflertalet. Därför behövs både insatser för att sprida kunskap och öka förståelsen, och att i praktisk handling visa vägar för omställning. Eller som en svarande till synes paradoxalt uttryckte det: *"Ut och informera! Ofta! - Mindre snack och mer verkstad!"*

- BIOSFÄROMRÅDE VÄNERSKÄRGÅRDEN MED KINNEKULLE
- Biosfärkontoret, Box 77, 542 21 Mariestad
- info@vanerkulle.se, www.vanerkulle.se

